

PRIVATNI VELEINTERESI SO NA DELU

NAJETEGA IMAJO SPRETE-NEGA ZAGOVORNIKA.

Preložiteli zelo davčne breme s svojih pleč na ljudstvo.

Washington, D. C. — Frank W. Mondell iz Wyominga, bivši gospodar makine stare garde v zbornici, ki je podlegel v kampanji za senatarski sedež napram Kendricku in je kasneje postal "lobijist" in svetovalec velikih korporacij, se je zdaj pojavil v davčnem boju.

Časnikarskim poročevalcem je poslal tri govore, v katerih je zagovarjal Coolidge-Mellonov načrt za prenos davčne butare. Te govore je obdržal pred Društvom bankirjev v New Orleansu, pred Društvom bankirjev v Brookinsu, S. D., in pred Hamiltonovim klubom v Chicagu.

Jedro Mondellovega govora za prenos davčne butare s pleč bogatim na ramena potrpečljivega ljudstva je zapopadeno v govoru, ki ga je obdržal pred bankirji iz Louisiane v New Orleansu. Tam so bankirji sprejeli resolucije, v kateri obsojajo zvezni dohodninski davek kot previsok in pravijo, da bi moral najvišji dohodninski davek znašati manj kot pet in dvajset odstotkov, poleg pa zahtevajo odpravo dedninskega davka. V tej resoluciji apelirajo, da naj glede davčnega vprašanja nastopijo v kongresu neustrankarski. Vrh tega pa zahtevajo v tej resoluciji, da se naj odpravi objavljenje davčnih vpilov.

Mondell je bil skozi več let poznan v kongresu, da nasprotuje vsaki stvari, ki koristi farmerjem in delavcem. Odsel je iz kongresa vprav zaradi tega, zato je pa v milosti pri Coolidgeu. Zdej se lahko vidi večkrat pri velikem ugodu v pisarne Bele hiše, ko se razgovarja z raznimi ljudmi v navzočnosti Coolidgea. On ponuja svoje nasvete Coolidgeu. Njegovi klijenti so zelo zadovoljni, ako odloži svoj klobuk in povrnili, da izgleda bolj domač, kadar gre v Belo hišo. Ker se bo kongres pečal z davčnimi zakoni, je veliko bolj zaposlen kot ponavadi.

Njegovi klijenti, ki tiskajo in razširjajo njegove argumente za prenos davčne butare, so prepričani o njegovi lojalnosti na pram njim s sledečimi stavki iz njegovega govora: "Ne poznam izgovora, s katerim bi se skušalo sedanjim zvezni posestniški davek zagovarjati, izjema v tem oziru je le socializem. Jaz se strižnam s predsednikom Coolidge, da bi vlade ne smele iskati socialnih zakonov pod krinko davkov in da velika bogastva, ako se pravilno upravljajo, ne tvorijo nevarnosti za naše institucije."

Razgovori med naprednim elementom v kongresu pokazujejo, da bodo ti elementi, ki slede senatorju Norrisu, nastopili proti upravnemu davčnemu načrtu in se bodo bojevali korak za korakom proti njemu. Ta napredni element bo zahteval, da objava davčnih vpilov ostane, da se ne odpravi davek na dedščine in da se morajo preje znižati dohodninski davki na majhne dohodke, preden se odpravi na velike.

25 frankov za dolar.

Pariz, 6. nov. — Francoski denar je večerj zopet padel na pariški borzi. Dejstvo, da je državna banka zadnji teden pomnožila obtoč papirnatega franka za 1.200.000.000 frankov, je pogosto valuto navzdol tako nisko, da je bilo večerj 25.41 frankov za ameriški dolar. Samo enkrat prej je frank padel nižje, to je lanake spomlad, ko se je pogreznil na 28 napram dolarju. Tedaj je Morgan ustavil nadaljnjo padanje s posojilom \$100.000.000. Kdo zdaj reši francoski frank?

Progled dnovnih dogodkov

AMERIKA.

Šumski delavci so izvajali povišanje mezde.

Prizadevanje velikih korporacij pred sprejetjem novega davčnega zakona.

Velika tihotapska odkritja v St. Louisu, Mo.

Podkupovanje na čikaškem naturalizacijskem uradu se je izjalovilo.

Coolidge bo mogoče zahteval od kongresa, da mu dovoli posredovati v stavki rudarjev.

Nov slučaj umora iz usmiljenja pred sodiščem v Coloradu.

PO SVETU.

Velika gonja fašistov proti socializmom in protosidrarjem v Italiji, pod pretvezo ponesrečene umora Mussolinija.

Ameriški egiptolog Carter je odprl krste v mumijo faraona Tutankamena.

Ljuti odporni boji proti Francoski valuta: 25 frankov za dolar.

Razburjenje med mehiško katoliško duhovščino, ko je guverner države Tabasco zapovedal, da se mora poročiti vsak duhovnik.

Coolidge predloži zadevo stavke kongresu

Baje bo zahteval od zbornice oblast za končanje stavke rudarjev.

Washington, D. C. — V petek zjutraj so poročali, da namerava predsednik Coolidge predložiti vprašanje rudarske stavke kongresu, ko se snide k rednemu zasedanju prvi ponedeljek v decembru. Coolidge bo baje zahteval od kongresa oblast, da sme intervenirati in določiti odgovornost za štrajk.

Tutankamen končno pokukal iz zlate krogle

Howard Carter, ameriški odkritelj faraonskega groba, je odprl vse rakve in odvil mumijo.

Kairo, Egipt, 6. nov. — Po dveh letih odkritja Tutankamenevega groba v dolini kraljev je mogočni faraon, ki je pred trideset leti vladal te kraje, večerj končno pokazal svoj obraz.

Howard Carter, ameriški egiptolog, ki je z zdaj že pokojnim angleškim lordom Carnarvonom vred odkril znameniti grob, je zadnje dni šel ponovno na delo v grobnici. Odpretil je podzemeljsko čumnato v živi skali in ukazal dvigniti pokrov ogromnega sarkofaga iz rdečkastega peščenca. V kamenitem sarkofagu, kakor se že znano, je druga krsta z zlatim pokrovom, ki ima podoben pokopanega kralja. Carter je odredil, da se druga krsta odpre dne 5. novembra.

To se je izvršilo. Dvignili so zlat pokrov in zagledali tretjo krsto. Pokrov te krste je iz rdečega stekla in na njem je v zlatih barvah naslikana figura boga Orisaia. Ko so vzeli proč te ta pokrov, so našli človeško formo, ki je bila tesno povita v platno in okrog glave je imela venec iz cvetic. Na obrazu je bila zlata maska Tutankamenevega obličja. Tretja krsta je bogato okrašena z zlatimi ornamentami mosterskega izdelka.

Tutankamena mumija bo odvita in fotografirana, nato bo zopet zavita in čakala bo sklepa egiptovske vlade, kaj se ima z njo storiti.

Prohibicija zopet poražena v Novi Zelandiji.

Wellington, N. Z., 6. nov. — Vprašanje, če postane Nova Zelandija suha, je bilo zopet na ljudskem glasovanju z rezultatom, da je bil predlog za prohibicijo poražen z 29.000 glasovi večino. Pri referendumu pred treh leti je večina mokrih znašala 11.000 glasov.

ŠUMSKI DELAVCI SO ZMAGALI

Zmaga je posledica zelene vztrajnosti. — Posledni navedbo namazanah jesikov. — Minimalna mezda je povišana za 50 centov na dan.

Aberdeen, Wash. — Delavci, ki delajo na žagah, so zmagali v stavki. Stavka je trajala skoraj štiri tedne.

Večina delavcev je sprejela ponudbo podjetnikov, ki so vsebovale tudi delavsko zahtevo, po kateri se minimalna mezda poviša za petdeset centov na dan. Minimalna mezda zdaj znaša \$3.75, stara dnevna mezda je pa bila \$3.25. Podjetniki so ugovarjali, da se vse mezde povišajo za petdeset centov na dan, toda pripravljeni so uravnati višje mezde v smislu povišanja minimalne mezde. Dalje so kompanije pristale na priznanje delavskega odbora za pritožbo.

Največ delavcev prejema minimalno mezdo. Teh delavcev je pri petih večjih družbah, obseg tisoč tri sto. Ako bi bili delavci poslušali zvezne pogajalce, ki so jim priporočali, da se vrnejo na delo še pred enim tednom, narkar se bo vse izravnilo, bi se danes delali za staro mezdo. Stavka bi bila izgubljena.

V šestih mesecih bodo delavci odškodovani s povišano mezdo za to, kar so izgubili ob času stavke. Stavka bo koristila najbrž vsem delavcem v tej industriji, ker je zdaj mezda v Aberdeenu višja kot v Tacoma, Portlandu, Seattlu in drugje. Šumski in lesni baroni na zapadu so v teh lokalnih bojih večkrat triumfirali, ker so znali pocepiti delavce. V zadnji stavki so bila vsa njih prizadevanja v tej smeri zastonj. Delavci so ostali solidarni in se niso dali zapeljati s sladkimi besedami in obljubami.

Ravna pot najboljša pot

VSAKA KORUPCIJA JE OB- SOJANJA VREDNA.

Korupcija ne prinaša nikomur ugleda.

Chicago, Ill. — Zvezno okrajno sodišče je obsodilo dne 22. oktobra 1925 Nikolaus Jusepa Ezerkisa iz Chicaga na tri mesece zapora v okrajni ječi, ker je skušal podkupiti naturalizacijskega izpraševalca, da napravi zanj priporočljivo poročilo o njegovi prošnji za drugi državljanski papir. Obtoženec je dal v predal izpraševalce pisalne mize sto dolarjev. Sodišče je odredilo, da se ta denar izroči zakladništvu Združenih držav.

Okrajni ravnatelj za naturalizacijo je izpovedal pri obravnavi pred sodnikom Wilkersonom, da tujzemci skušajo večkrat vplivati na izpraševalce, da napravijo ugodna poročila. Ponudijo jim denar itd. Služba za naturalizacijo bo naznanila vsakega prošilca za državljanski papir, ki bo skušal korumpirati izpraševalca. Tujzemci, ki vložijo prošnjo za drugi državljanski papir, naj se uče, kar se od njih zahteva, da morajo znati, ako hočejo postati ameriški državljani. Kdor skuša s podkupovanjem dobiti državljanske papirje, pokazuje, da ni vreden postati ameriški državljani.

7-LETNI DEČEK USTRELIJ SVOJO SESTRICO.

Detroit, Mich. — Sedemletni Peter Sarfano je ustrelil svojo petletno sestro Mary, ker mu je rekla "opica".

Deček je priznal detektivom, da ga je ta beseda silno ujezila. Vzel je samokres iz predala in jo ustrelil. Po izvršenem dejanju je zopet položil samokres v predal, kakor da se ni nič zgodilo.

Zdravnik, morilec iz zemljanja, pred sodiščem

Proces proti staremu zdravniku v Coloradu vzbuja velike zanimanje po vsej Ameriki.

Littleton, Colo. — Pred tukajšnjim sodiščem se vrli te dni obravnava proti dr. Haroldu E. Blaserju, ki je pred nekaj meseci kloroformiral svojo 32 letno hčer Hazel in jo umrtil s namenom, da jo reši trpljenja.

Hči je bila od rojstva prava sloveška spaka. Rodila se je brez nog in rok in gluha, valed česar je bila tudi nema. Vseh 32 let ni dala glasu iz sebe. Ko je umrla njena mati pred dolgimi leti, je sanjo skrbel oče. Njegov zagovor je, da je vsled starosti in bolezni tako oslabil, da se je bal, da morda umrje prej kot hči. Kdo naj potem skrbi za sioto? To ga je napotilo, da je sklenil umrtiti nakašeno hčer in samega sebe. Njo je umrtil s kloroformom, on pa je vzel strup, toda rešili so ga in ohranili pri življenju.

Odvetniki, ki zdaj zagovarjajo starega zdravnika, izjavljajo, da je bila umrtitev upravičena. Njehovo stališče je, da Hazel ni bila popoln človek, pač pa je bila le "človeški parobek" brez duše, ki je živela le za breme in v napotje.

Dravni pravdnik sveda amata, da dr. Blaser ni imel pravice vzeti hčeri življenja ne glede na to kakšna je bila. — Zdej izbirajo porotnike.

Obravnava je vzbudila veliko zanimanje po vsej deželi. Casopise poroča na dolgo in široko in mnoge avtoritete filozofirajo s vprašanja, pravnega in humanističnega stališča proti in v prilog obtoženci.

In kadar ni skrajno trupa v hiši...

Ali vsa niti ljudje vedo, kaj to pomeni?

Chicago, Ill. — Mary Fisher je prišla v detektivski biro, da obvesti svojega soproga Johna, da nista ona in dete imela griljeja v ustih čez dan. V hiši ni centa, pa tudi kočeka premoga.

John Fisher je bil aretiran, ko je telefoniral na La Sallevi cesti. Detektivji sumijo, da je on tisti neznanec, ki grozil, da pošene v zrak veteranski biro Združenih držav.

Policijski seržent Phelan je siljal tožbo sestradane žene. Segel je v žep in ji izročil en dolar. Mislil je, da kupi živez sebi in detetu.

Mary je sprejela dolar z namenom, da si kupi strup. Prijela je dete in hitela iz detektivskega biroja, pri tem je pa dejala, da ubije sebe in dete.

"Združene države so uničile Johnovo zdravje in mu dale kot odškodnino \$14.25 mesečne penzije," je kričala, ko so jo detektivji zopet prijeli. "Končala bom mizerijo zase in za dete. Ako ne pride pomoč, me bodo poslali v norišnico in lovili Johna, dokler ne znori ali pa umrje za svojimi starimi ranami od šrapnela."

Skušali so jo pomiriti. Končno so jo pridržali v biroju.

Abdel Krim je zgradil podzemsko mesto.

Fez, Maroko, 6. nov. — Abdel Krim, vodja upornih Rifljancev, je svoje novo glavno mesto zakopal pod zemljo. Odkar je zapustil Ajdir, je njegov sedež v Targuist, na severnem pobočju gorovja Atlas. V svrhu, da se zavaruje pred sovražnimi bombami letalcev, je Abdel Krim zgradil svoj novi glavni stan pod zemljo. Predori, ki vodijo pod zemljo, so tako veliki, da se avtomobil lahko v njih obrne. Predori so narejeni v obliki zvezde in vodijo iz aredišča na vse strani. Rifljanci smatrajo podzemsko mesto nepremagljivo.

NOV TEROR V ITALIJI POD NA-SKO ATENTATA

Mussolini je odredil lov na socialiste, zapeljati vse protosidrarke lože in arandiral si je simpatične demonstracije v Rimu.

Rim, 6. nov. — Vojaške čete s nasajenimi bajoneti dmesa strašijo glavni stan socialistične stranke in uradne prostore protosidrarjev v Justinijansovi palači. Tudi druge socialistične in protosidrarke dvorane in uradništva listov v Rimu so zastrašena s vojaštvom pred fašistovsko drhaljo, ki grozi s napadi in destrukcijami.

Rim, 6. nov. — Fašisti vse Italije so bili večerj razburjeni, ko so se raznesla vest, da je policija pravočasno odkrila zaroto soper življenje Mussolinija in aretirala glavne zarotnike. Največji dirindaj je bil v Rimu. Okrog 100.000 oseb je napolnilo tri velike glavne trge v bližini palače Chigi in vzklikalo Mussoliniju, ki se je pokazal na palačnem balkonu, na katerem je imel biti ustreljen prejšnji dan kot trdi policija. Mussolini je zagotovil množice, da bodo zarotniki strogo karnovani. Ko so množice vpile "Smrt zarotnikom! Mačevanje! Mi hočemo Zanibonijev glavo!", je Mussolini dejal, naj prepuste mačevanje njemu in pozabijo incident, narkar je s zamahom svoje roke pomiril demonstrante.

Kot poročajo fašistovski organi, so zarotniki sklenili ustreliti Mussolinija v arado, na dan proslavljanja nedemilitarne premirja s Avstrijo, ko je govoril s balkona svoje palače. Zarotniki so baje najeli kobo v hiši na drugi strani trga, odkoder so hoteli streljati vanj.

Policija je aretirala več oseb, med temi Tito Zanibonija, bivšega socialističnega poslanca, ki je po trditvah policije glavni zarotnik. Dalje so bili aretirani: Giuseppe Quaglia, Zanibonijev tajnik in urednik lista "Popolo", ki je glasilu don Sturzo, voditelja katoliške demokratske stranke, general Luigi Capello, eden vodilnih protosidrarjev, in sofer, ki je imel v avtomobilu odpeljati Zaniboj po izvršenem atentatu.

Mussolinijeva vlada je takoj odredila zaplenbo listov opozicije in dala zapeljati vse zborovne prostore protosidrarških lož. Fašistovski listi naznanjajo, da so v zaroto zapleteni socialisti, protosidrarji, katoličani in garibaldijevci. Tem zdaj fašisti prisagajo drastično mačevanje. Načrt za umor Mussolinija je bil baje narejen v Parizu.

MELLON DAL KONCESIJE ITALIJANOM?

Washington, D. C. — Čeprav so pogajanja glede fundiranja italijanskega vojnega dolga strogo tajna, se je v petek izvedelo, da sta se Mellon in Volpi sporačevala glede vprašanja koliko more Italija plačevati. Vsota letnega plačevanja še ni znana, toda poroča se, da je nižja kot je ona, ki jo bo plačevala Belgija. Iz tega sledi, da je zakladniški tajnik Mellon dal Italiji največje ugodnosti, kar jih je do sedaj dobila katers evropska dežela, ki dolguje Ameriki.

AVTO PRETRGAL VLAK NA DVOJE.

Tri osebe ranjene.

Bellefontaine, Ohio. — Robert Eastman iz Sidneyja je po poročilu sprevoznika T. L. Jonasa vozil s tako silo v tovorni vlak Big Four železnice, da je vlak raztrgal na dvoje.

Avto je bil razbit na kose, tri osebe so pa zadobile zelo težke poškodbe.

Naval sirakih vatačev na Damask v palnem zamajnu

Vsa Sirija je v plamenu revolte in arabski protosidrarji iz vseh krajev prihajajo na pomoč. Francoska zbornica čaka na prihod gen. Sarraila.

Pariz, 6. nov. — Brzojajno poročilo iz Damaska se glasi, da je v teku ljuta bitka med sirakimi vatači in francoskimi četami naokoli Damaska. Francoske čete pod vodstvom generala Gmelina so v težkem položaju. Rebelni Drusi imajo danes več bojovnikov kot kdaj prej, odkar je izbruhnila vataja v Siriji.

Jerusalem, 6. nov. — V okolici Damaska se vrše krvavi boji med Francozi in rebelnimi domaćini. Naval vatačev je tako velik, da njihovi voditelji trdno u-pajo, da vzamejo Damask v najkrajšem času. Vatači so odločni, da morajo pomesti s Francozi iz Sirije. Arabski protosidrarji iz vseh krajev Male Azije odhajajo v Sirijo vatašem na pomoč. Arabski domaćini med Homsom in Damaskom so se pridružili vataji. Homs je odresan od ostalih krajev in ondotna francoska posadka je obsojena na sajetje. Vatači so večerj razstrelili most med Damaskom in Halfo in pretrgali avso.

Druge vest se glasi, da Francozi oborožujejo armenake bagunce proti vatašem. Voditelji revolte so ustanovili začasno vlado in sestavili apel na ligo narodov. Bakri hej je provizorični predsednik sirake republike.

Kairo, Egipt, 6. nov. — Said Zaglul paša, vodja egiptanskih nacionalistov, je v imenu svoje stranke izjavil, da Sirija mora dobiti samovlado, ker je Francija zlorabila mandat.

Beirut, Sirija, 6. nov. — Ameriška rusilca "Lanson" in "Coghlan", katerim poveljuje kapitan Fairfield, sta večerj priplula pred Beirut.

Pariz, 6. nov. — Painlevova vlada je večerj izvajala odgo-dne debate v parlamentu o položaju v Siriji. Zbornica je s 400 proti 30 glasovom zaključila, da počaka s raspravo toliko časa, dokler ne pride v Pariz general Sarrail in poda svoje poročilo.

Mehiški guverner odre-dil žanilev duhovnov

Katoliški duhovni, ki se nalože oženiti, morajo pustiti duhovniško službo.

Mexico City, 6. nov. — Tomas Garrido, guverner države Tabasco, je odredil, da se morajo val katoliški duhovni oženiti ali pa pustiti duhovniško službo. Večje število duhovnikov, ki se nočejo pokoriti, je bilo aretiranih in njihove cerkve so zdaj zapre. Aretirani duhovni bodo izgnani iz države.

Garridova odredba je naredila med duhovništvom vse Mehike veliko razburjenje. Nadškof dr. Jose Maria y del Rio je objavil furiozen protest, v katerem pravi, da je guvernerjeva odredba monstrozna. Listi pišejo, da Garridov namen je, izgnati iz države vse duhovne, ki so podpirali Huertovo revolucijo. Zato je izdal omenjeni dekret.

PEROKU SE ZOPET SANJA.

Konec miru dne 11. novembra.

Newark, N. J. — Znani preok Robery Reild z Long Islanda, ki je prerokoval, da bo konec sveta dne 6. februarja 1925, je zopet dobil skomine po prerokovanju. Zdej prerokuje, da bo konec miru dne 11. novembra t. l. Temu dostavlja, da se preseli najmanj tri sto milj proč od obrežja, da ne bo zadet od bomb, ki bodo deževale iz letal na obredna mesta.

Sirovaku na duhu še ne pride na um, da tri sto milj nič ne šteje na letalu.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (Ivan Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cincro \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

184

Datum v oglepanju n. pr. (Okt. 31-25) poleg vašega imena na naslovu, nameni, da vam je s tem dnem potekla naročnina. Poslovite se pravočasno, da se vam ne ustavi list.

PREMOGOVNIŠKI BARONI NIMAJO ZARADI STAVKE NOBENE IZGUBE.

Odškodili so se s povišano ceno.

Ko je pričela stavka rudarjev na antracitem polju, so nekateri najbolj ognjevit zagovorniki premogovniških podjetnikov, hitro pričeli povdarjati, da bodo žrtve le konzumenti, ako ne bo stavke kmalu konec. Take trditve so bile namenoma vržene v javnost, da se ljudska nejevolja ne obrne proti trmoglavim in profitaželnim premogovniškim podjetnikom, ki so zakrivali stavko.

Nikakor ni res, da zaradi stavke trpe samo konzumenti. V stavki vedno največ trpe delavci. Nihče ne skrbi v sedanji družbi za delavca, ako ne dela. Delavec mora v takem slučaju si pomagati sam, kakor ve in zna, da se preživi ob času, ko ne dela. Ako ima kaj prihrankov, ki jih je sebi in svoji družini odtrgal od ust, tedaj jih mora načeti, ako noče umreti s svojo družino vred od gladi.

To posebno velja tudi za stavkarje. Tisti, ki nimajo nobenega centa na strani, morajo iskati na upanje, da prežive sebe in svoje družine, dokler traja stavka. Veliko delavcev mora delati mesece in mesece, da poplačajo dolgove, ki so jih napravili ob času stavke.

Vsegaisti človek seveda pravi, zakaj pa stavkajo, pa naj gredo delat in njih trpljenja bo konec. Človek, ki tako govori, ne misli veliko in tudi se ne preživlja z mezdo, ki jo zasluži s svojimi rokami ali umom. Ako bi se delavci vdali in priznali zahteve podjetnikov, tedaj bi po končani pogodbi zopet znižali mezde. Te mezde bi podjetniki toliko časa zniževali, da bi delavci s svojimi družinami vred stradali, akoravno bi delali. Pa ne samo to! Podjetniki bi podaljšali delavni čas, odpravili bi varnostne naprave in šikanirali delavce na različne načine, ako bi delavci odjenjavali in molče sprejemali podjetniške zahteve. Kmalu bi delavci izgubili vse pridobitve, ki so jih priborili z velikim trudom in žrtvami po desetletnih bojih.

To govori dosti jasno, da se morajo delavci prvič organizirati, da se lahko postavijo po robu podjetnikom, kadar imajo prevelike skomine po nagromadenju profitov, kajti če tega ne store, jih podjetniki od dne do dne pehaajo v slabše življenske razmere.

Podjetniki se nahajajo v popolnoma drugem položaju, kadar so delavci na stavki. Navadno so v teku let nagromadili toliko premoženja s profiti, ki so prihajali od dela delavcev, da lahko brez vsake skrbi gledajo bodočnosti mirno v obraz. Zaradi stavke ne trpe podjetniki in njih družine prav nobenega pomanjkanja. Kar izgube na profitu, pa pridobe s povišanjem cen produktom.

Premogovniški podjetniki so že nadomestili profit, ki so ga izgubili prve tedne v stavki. Podražili so premog. Kadar bo stavka končana, bodo njih računi kazali, da jim stavka ni povzročila izgube, ampak da je še pomnožila njih premoženje.

Ko je pričela stavka na antracitem polju, so podporniki premogovniških podjetnikov trdili v kapitalističnem časopisju, da ljudstvo ne bo prav nič trpelo. Zaloge premoga so velike in cene ne bodo poskočile. Komaj pred desetimi dnevi je malo zapihal sever in je sneg pobelil polje in travnike, so se takoj pričele širiti govorice, da so premogove zaloge pošle in da pojde cena premogu kvilsko.

V listih so zagledale beli dan vesti, da bodo pričeli uvažati westfalski in valski premog, ker se je premog podražil in je cena zdaj tako visoka, da se izplača uvažati premog iz Evrope.

Podjetniški interesi se radi prikazujejo v patrijotični obleki, kadar seveda patrijotizem nese dobiček. Te vesti o uvažanju premoga iz Evrope pa prikazujejo, da je patrijotizem podjetniških interesov na zelo slabih nogah. Pripravljeni so sestradati domače (ameriške) rudarje, ako se jim izplača kupovati premog pri tujezemskih kapitalistih in ga v Ameriki prodajati z velikim dobičkom. Tak je patrijotizem podjetniških interesov, kadar se ogleda v pravi luči.

JAVNA GOVORILNICA

Glasovi Slavov S. N. P. J. in Hataljev "Prosveta".

Uredništvo priporoča vsem dopisnikom, ki pošiljajo dopise osebne prepričljive vsebine, da v smislu pravil S. N. P. J., stran 93, člen XXXVII. zastavijo sebi sledeča vprašanja in odgovore nanje po svoji vesti in jih odpošljejo z dopisom vred:

Ali dopis odgovarja resnici? — Ali dopis lahko povzroči težbe ali stavi list na kakšen drug način v nevarnost? — Ali je dopis hujkajoč? — Ali bo dopis škodoval jednoti? — Ali je bil dopis napisan iz osebnega maščevanja? — Ali dopis povzroči nepotreben prepir v jednoti ali pri društvu? — Ali dopis dela reklamo za kakšno privatno podjetje in privatno kupčijo?

Dopisniki, ki ne bodo z dopisi osebne prepričljive vsebine dopisali odgovora na ta vprašanja, ne morejo pričakovati, da pojdejo dopisi v list, ker jim pravila to branijo.

Taki dopisi morajo biti v smislu točke 5, člen XI., stran 40 podpisani s polnim imenom.

Vsak dopisnik naj tudi točko pazno prečita, ko odpošlje dopis uredništvu. V smislu te točke so dovoljeni le taki dopisi, v katerih je dostojna in stvarna kritika.

Pueblo, Colo. — V zadnjem dopisu sem omenil, da se par dopisov bom napisal, potem naj pa vendar kdo drugi. In če ne bo nikdo, pa bom še v bodočnosti. V tem dopisu naj prikažem le stvar, radi katerih je bilo in je še toliko kričanja od nekaterih ljudi. Sovražim hinavščino in laž, prenapeto samoljublje in lakomnost po nadvladi. Nekaj ljudi širom Združenih držav (ne veliko) me pozna in gotovo si mislijo: kako velik grešnik je. Zato povejmo stvar kakoršna je:

Dne 19. avgusta 1925 je bila priobčena v Prosveti razsodba gl. porotnega odbora tičoč se mene in Martina Mikliča kot tožitelja. Meseca oktobra je minulo leto, kar je bila ta zadeva pri društvu Orel. V razsodbi je zapisano, da sem širil govorico, da je odbor pri društvu kriv, da Mike Dolinar ni dobil operacijske ali odškodninske podpore. To ni resnica. Z Mikom Dolinarjem sva govorila mogoče par minut ob srečanju gredoč s dela. Tedaj sem rekel Dolinarju: "Mike, v Prosveti je povedano, da ne dobiš operacijske podpore, zato ker si bil zastojen operiran. To ni res. Delavci pri C. F. I. družbi plačujejo mesečno za bolnišnico in zdravnike. Pojdi k tajniku Mikliču in naj piše v tem smislu na glavni odbor, ali pa piši sam. Ta tvoja stvar se še tako dolgo vleče. Društveni tajnik je toliko zakrivil, ker ni stvari nikamor pojasnil, da bi se zadeva čimprej rešila."

To je bil ves moj pomenek z Mikom Dolinarjem, menda le zato, ker sva se slučajno srečala. In ali je v tem pomenku kaj grešnega, neodpustljivega?

Pričelo se je huronsko vpitje, Tožba!

Pred letom sem bil v oktobru pred sodiščem, pred poroto. Prvič v svojem življenju sem bil pred sodiščem. Radoveden sem bil, kaka bo obravnava. Priznati moram, da se nismo v vseh ozirih naučili obdržati zaščitanja ali obravnave. Kakšni otroci smo še! Pa hočemo biti velikani!

Dne 8. junija t. l. sem zapisal v Prosveti, da je en tak zapisnik pri Orlu, ki ne odgovarja resnici. In res je. To zapisem še enkrat. Zapisnikar se je obrnil s tožbo proti meni. Pa kakšno! Ne tožba, zmerjanje je bilo. Jim ne moremo zameriti, ne boljšega pričakovati.

Toliko torej o tej zadevi resnici na ljubo. Pripomnim naj še, če bi bil tiste čase na sejah, da bi bil isto povedal.

Dne 9. septembra t. l. je bila priobčena druga razsodba v Prosveti od gl. porotnega odbora, tičoč se mene in Pečnika. To pot sem bil jaz tožitelj. V tisti razsodbi je, da je Pečnik pred obravnavo povedal, da ni delal pravilno. To zopet ni res. Pri poroti ni obravnavi ni bilo nobenega zapisnika, da je zapisnikar bil na mojem mestu. Od kod je potem dobil navodila gl. porotni odbor? Razsodba je popolnoma na mestu. Čemu bi kaznovali ljudi, ko

se sami kaznujejo. Le resnica, ti ljuba resnica, kako te nekateri ljudje sovražijo! Povdarjam takrat, da ne želim, da se kdo kaznuje, samo priznajo naj, da niso delali in ne delajo pravilno. Tega še do danes niso priznali in menda ne bodo. Povem naj, da nas je bilo pri dotični obravnavi komaj dvajset članov.

Ko je prišla v februarju na dnevni red obtožba, je kar niso hoteli. Sklicevali so se na zapisnik gl. odbora z dne 27. 28. in 29. oktobra 1924, češ, da je tam tako zapisano (Martin Miklič), v drugi koloni v sedmem odstavku. Vidite, kako se postavimo? S tožbo da hočem vzeti tajništvo! Da je res tako v tistem zapisniku od gl. odbora, so potrdili in trdili še kakšni trije člani rasun Mikliča, katerim bi človek prisojal malo več razumnosti, saj posejajo konvencije več slovenskih jednot in svez.

Posebno se je poudarjalo, da nisem imel nobenih pravic, ker ni bila rešena na višji instanci zadeva, v kateri je bil tožitelj Miklič. Kako smo res otročji! Ali pa nadvse zlobni!

Kaj pa tisti "skim" ali "frame-up" lansko leto tudi v oktobra, ko ste hoteli nekoga Ribničana, nečlana kot orožje proti meni? Človek res ne ve, kaj hočejo nekateri ljudje. Ne bojte se, nihče vam ne odvzame vodstva v društvu, dokler boste delali za principe in načela organizacije, katere člani ste, ter za moralno prebujo in izobrazbo članstva, pa bedita komunisti ali prostozidari!

Ko sem nekoč pri sebi pritril nekoga tako daleč, da je priznal, da bi rad, da bi mene ne bilo pri društvu, bi mislil, da je tisto še danes. Kje ste bili pa petnajst let nazaj ali več? Takrat mogoče še niste vedeli, da obstoji S. N. P. J.

Toliko za uvaževanje resnice, katere pa večkrat nečemo, daj s tem sebi lažemo. Takšno je naše življenje. Takšno je življenje slovenskega naroda pod komando arhekega kralja v sedanji Jugoslaviji. Večina naroda misli, da nekdo mora biti načelnik s krono, kateremu se narod klanja. "Cvet naroda" se mora še učiti in zopet učiti, predno bo zmožen razredno zavedno misliti in se potem tudi v resnici vživeti v boj, tisti boj, ki je potreben za socialni preobrat današnje družbe iz mezne sužnosti. Če hočemo, da bo med nami manj ignorance, pa več človeškega ponosa, delujmo, da se med maso, med nami samimi širi tjak, ki uči in izobražuje v smislu, da človek spozna samega sebe in človeško družbo. Potem bomo šele lahko rekli, da smo zmožni sodelovati za socialni preobrat. To bo hvalešno delo. To mora biti naša naloga. — Joe Hočvar.

West Allis, Wis. — Ze dosti vode je pretaklo, kar sem se zadnjič oglašil. Priznavam, da sem gozdan že veliko odgovorov, ker pa sem bil zelo zaposlen s selitvijo in raznimi posli, sem bil primoran začasno opustiti vse moje delo na "političnem polju". Glejal bom za naprej, da popravim vse zaostalo in iz tega razloga prosim prizadete še za malo potrpljenja.

Za danes se naj omejim na sejo glavnega odbora in na njegove zaključke z dne 19. in 20. oktobra radi progresivnega bloka in radi božjega namestnika očeta Černeta, slovenskega župnika v mestu Sheboyganu, Wis. Kar se prvega tiče, bom počakal do društvene seje, obenem pa apeliram na vsa društva, spadajoča pod S. N. P. J., da pazno prečitajo članek, katerega je natatilo naše uredništvo ter o istem razpravljajo na svojih sejah, v javnosti pa poročajo o svojih zaključkih.

Radi očeta Černeta pa se priglasim tudi jaz prostovoljno in na svoje stroške, da se udeležim debate, ako se bo shod vršil in mi bo zdravje pripuščalo.

Kar se tiče Delavske Slovenije, bomo prav na rahlo obračunali. Z njo je treba samo malo potrpljenja in peroti bodo postrižene vsem visokoletnim pticem ter nasprotnikom socialistične zgradbe Slovenske narodne podporne jednote. Upam, da bodo vsi dobili, kar iščejo in kar zaslužijo. Zato pa naj zaostane za danes. — Joe Radcliff.

Girard, Kans. — Pazno zasledujem dopise v Prosveti, v katerih se pisci največ bavijo s vpra-

ZAKONET

Družinske vesti.

Miss Mary L. Baker se je započela, toda ne s "grofom" Božidarjem Purkem.

Governor Al Smith je bil na volitvah z ženo in hčerami točno ob devetih zjutraj. (Governorji in druge take višje zverine se dajo fotografirati, kadar spuščajo glasovnice v žaro, kakor da njihov glas šteje nekaj več.)

Miss Dragica Slivovč naznaja, da njen sedmi ženin je mr. Vlaho Lopovž, ki se je pravkar ločil od svoje pete žene. Mr. Lopovž je prominentna osebnost v republikanških (ameriških) krogih na severni strani in v cerkvenih krogih na južni strani mesta. Njegova tretja žena je botra zastave Sv. Križa.

Mr. Lupič je v intervjuju na zadnjem banketu objubil, da objavi v svojem rodoljubnem listu aliko kraljeviča Petra prihodnji teden. Čas je že!

Zdaj ve.

Cenjeni K. T. B.! Aha, zdaj mi je znano, zakaj se nekateri delegatje zadnje konvencije še danes jeze na konvencionalne predsednike, ki je po njihovi sodbi prahitro zaključili konvencijo! — Bila je dobra plača, dober board, dober dinner, dober hotel in dober strop... V "kolimajni" ni tako dobrega atropa. Kdo na bi bil hud, ker je tako malo časa trajalo? — N., Glencoe, O.

Filozofija starega Šojca.

Stari Šojec je filozofiral: "Čim starejši sem, tembolj spoznavam kaj je socialistično gibanje. Kadar so v deželi dobri časi, dosti dela, visoke plače in polni lonci mesa, takrat gre socialistično gibanje dol. Ko pa pride štaparija, malo dela, slabe plače in glad v deželo, tedaj — vrag mi je v duši — gre socialistično gibanje gor. Po mojem globokem prepričanju ne bo socialistične revolucije, dokler bom jaz živ. Se nam predbro godi."

Trunk se govori.

Trunk ponavlja: Cerkev ne govori o vedi, govore pa cerkveni krogi. Cerkev se ne moti, lahko se pa motijo cerkveni krogi. Gre namreč za Galileja in podobne učenjake, katere je prega-

šanjem komunizma na minuli konvenciji. Jaz tudi hočem povedati svoje mnenje, toda prej moram še izjaviti, kaj sem, da ne bo kdo mislil, da sem naklonjen eni stranki ali drugi. Katolištvo sem vse pustil, komunist nisem še bil, socialisti nečem biti, ker sem prestar, verjamem pa v enega — 4.

Veliko piscev naj bi pogledalo, kaj je bilo na konvenciji S. N. P. J. Ali je bilo res tako rdeče? Najbrž da ne. Če so se komunisti kar sami napravili, kaj so pa socialisti delali. Naj je bilo eno ali drugo, osma redna konvencija je več kozlov ustrelila kot katerega prejšnja, kar jih je imela S. N. P. J. Podrobneje o tem ne bom razpravljaj, temveč samo par slučajev.

S. N. P. J. je bila včasih prva slovenska organizacija. Toda zdaj! Kje je tista svoboda. Res je na čelu naših pravil, da so vsi člani enakopravni, toda konvencija je odvzela to pravico nekaterim članom. Turkov predlog brani drugemu članu kandidirati v urad, če ima sorodnika tam zaposlenega. To torej že ni enakopravnost, če je zabranjeno komu kandidirati. Zakaj ni potem še sprejeto, da nihče ne more kandidirati več kakor po dvakrat? To bi bilo veliko pametneje, naj bi se kdo drugi malo živl, ne samo vedno ene in iste osebe. Jaz sem mnenja, da bi jednota bolj napredovala, če bi se uradniki menjali, kajti stari postanejo premudri. Nimam nikakega dokaza proti sedanjemu odboru le to mislim, da bi bil nov odbor bolj ustretiliv članstvu.

Drugo napako je storila konvencija, ko je zvišala tridolarski asament tako visoko. Po mojem mnenju če več kupiš, ceneje dobiš. Toda pri jednoti je obratno. Veliko članov je prišlo po združitvi v tridolarski sklad in tisti bodo morali sedaj veliko več plačati kot bi pri dveh organizacijah.

Zdaj pa še časopis v angleškem. Spet naloga in naloga. Kar bomo vendar prišli. Ko se

njala in mučila cerkev — pardon, cerkveni krogi! — radi takratnega odkritja dejstva, da je solnce, ne zemlja, središče našega osončja in da se zemlja vrti okrog solca. Zgodovinska resnica je, da je papež Paul V. dne 26. februarja 1616 pozval Galileja v palačo kardinala Bellarmina in mu tam oficijelno zapovedal, da ne sme več imeti, učiti ali braniti "obsojene doktrine" (doktrina, da je solnce nepremično središče našega svetovja in da se zemlja zasuče dnevno okrog svoje osi, katero so teologi svete stolice dva dni prej razglasili za "aburdno in filozofiji in formalno krivoversko ker nasprotuje sv. plamu"). V februarju 1633 je bil Galileo, takrat 70letni starček, zopet pozvan v Rim in postavljen pred sodišče svete inkvizicije radi ravno istega nauka. Pod težo starosti, boleznih in preteče kazni je Galileo dne 22. junija 1633 v cerkvi Santa Maria sopra Minerva slovesno predklical vse svoje "zmote", katere je učil, namreč da je zemlja okrogla in se suče okrog solca. Torej je moral preklicati in zatajiti resnico in priznati laž!

Aburdno bi bilo pričeti se s Trunkom, da li je bila v navedenem slučaju izvršena oblast cerkve ali cerkvenih krogov. Če so odgovorni cerkveni krogi, tedaj je oblast cerkve v njihovih rokah. Kdor izvršuje oblast, je odgovoren. Kdo je bil odgovoren za sveto inkvizicijo, cerkev ali cerkveni krogi?

Če bi bil vsaj praznik.

Ameriške volitve so kakor žegnanja v starem kraju. Fantje se najedo, napijejo, stepejo se in gredo pozno domov. Drugi dan je vse po starem.

Pertinentna vprašanja.

Ali bi g. Trunk rad premenil korito?

Business is good.

"Samo še za par dolarjev jih pojde notri!" je vzkliknil župnik, ko je videl, da ne more vsa množica v cerkev. Misli je na koleto. Nato je imel dolgo pridigo, v kateri je priporočal faranom, da je treba cerke posvečati. — 2.

Dobre novice iz Floride.

Ne za delayce.

K. T. B.

je jednota pričela, sem plačal dolar na mesec, sedaj pa ni pete dosti, potem pa še za žensko in otroke, tako da mora človek na starost pustiti, kar je zidaj cele mlade dni.

Tri mesece smo imeli nalogo za pokritje stroškov konvencije in tridolarski sklad tudi prispeva dolar na mesec. Sedaj ko smo že plačali pa je preklicano, namreč, da konvencija naklada preneha novembra, a naklada za dolarski sklad preneha decembra. Saj bomo januarja še v vseeno plačali po novih pravilih. Ne bo naklad, ampak "v smislu pravil" je treba vseeno trpeti. — Mathew Paver.

IZ PRIMORJA

O podnih razmerah v Istri piše tržaški "Piccolo", da so strašne. Na okrajni sodnji v Motovunu so bila pred vojno štiri mesta sodnikov, sedaj sta določeni dve ali zasedeno je samo eno in pripetilo se je, da po več dni skupaj ni bilo v Motovunu nobenega sodnika, tako da je moral priti na pomoč za par ur sodnik iz Buj. Dela je za štiri ljudi, v Motovunu pa je en sam sodnik, ki se bavi v glavnem s kazenskimi zadevami, druge pušča pa v miru. Prebivalstvo je naravnost razburjeno in ališajo se grozne pritiskbe, pa vse zaman. Neki istrski odvjetnik predlaga, da naj bi se izročile civilne stvari funkcionarjem iz starih provinc. Ne red je velik in kakor je v Istri, tako je približno po vsej Julijski Krajini. Pregnali so slovenske sodnike in pisarniške uradnike ter privedli tujce, med katerimi jih je mnogo, ki silno neradi služijo v Julijski Krajini sredi vojne, no bolj samotnega uradovanja. Ako hoče imeti pravnoedno ministrstvo po sodnih red, naj nastavi znova slovenske uradnike. —

Marina kosa. V Ilirski Bistrici je umrl posestnik in gostilničar Jakob Gršnik. — V Dobrovi je preminel Rajmond Devetak.

Korpe romane Izra mladih let

Chicago, Ill. — Leona Antie in James Tranter sta se ljubila, ko sta živela še v Kentuckiju. Leona je bila stara in poročila. Tranter ni imel sreče v zakonu. Pustil je svojo ženo in otroke v Louisvillu in šel po svetu. Prišel je v Chicago in živel pod imenom James Traynor.

Leona Antie je poročila pred mesecem dni Tom Yosila. S svojim možem se je preselila v Chicago. Kmalu po svojem prihodu v Chicago, se je Leona spoznala s Tranterjem. O ljubezni pravijo, če ne gori, pa tli. Leona je nameravala obiskati svojo mater v Kentuckiju. Šla je tudi k Tranterju po slovo.

"Ti si moja ljubica in me ne moreš zapustiti," izjavlja mra. Nora Reed, da je slišala govoriti Tranterja. "Ne pustim te, da odpoteš."

Počili so trije strelci. Doli po stopnjicah se je opotekala Leona. En strel ji je povzročil zelo nezadovoljno rano, ena krogla je pa obšla blizu srca. Počli je tretji strel in krogla je preluknjala prsi Tranterju nad srcem.

Odpeljali so oba v bolnišnico. O Leoni je malo upanja, da oživi. Tranterja so prepeljali v bolnišnico prislilne delavnice, ker je upanje, da okreva.

OPICA JE OMETALA POLICAJA Z MLEKOM.

New York, N. Y. — Charles Hart je razvažal mleko po mestu. Ko je vstopil v veliko stanovanjsko kasarno, v kateri prebivajo siromašni delavci, je opazil dvojce žarečih oči v temi, ki ga opazujeta. Postavil je steklenice z mlekom hitro na tla in bežal iz veže. Ko je aretal prvega policaja, mu je povedal o strašni pošasti z žarečimi očmi, ki ga je opazovala, ko je vstopil v vežo. Policaj se je ojunčil in šel pogumno v stanovanjsko kasarno na Charlesovi ulici. Komaj je odprl vežo, so pričele vanj frčati steklenice z mlekom. Policaj ni bežal in ujel je nagajivega škrapa, ki ga je obmetaval z mlekom. Bila je opica z dolgim repom, ki je ušla. Odvedli so jo na policijsko postajo, da jo oddajo v živalski vrt, ako se ne priklasi njen lastnik.

MERILI BODO GLOBOČINO PRI RTU HATTERAS.

Washington, D. C. — Trgovske ladje, ki so se približale rtu Hatterasu so večkrat poročale, da so našle nizko vodo, kjer so zemljevidi kazali, da je globoka. Nekaj tednov nazaj je ameriški parnik "West Helen" poročal, da je dvajset milj od Frying Pana naletel le na dvajset čevljev globočine, dastravno je zemljevid kazal sto čevljev globočine. Frying Pan se nahaja jugovzhodno od rta Hatterasa.

Zdaj bo odrinila sredi tega meseca ladja "Nakomis", ki je dodeljena v hidrografičnem oddelku ameriške mornarice, da zmeri globočine okoli rta Hatterasa in napravi nove zemljevide. Za varnost plovice na morju je ta odredba velike važnosti. Rt Hatteras je razpust zaradi viharjev, ki divjajo okoli njega.

DRUZINA ZGORELA S HIŠO VRED.

Ile ena hčerka se je rešila.

Balston Spa, N. Y. — Ob mestni meji je ponoči izbruhnil v hiši George Kempa ogenj, ki se je izpremenil v velik požar, ki je postal usodopoln za vso družino. Hiša je pogorela do tal in v ognju so našli smrt Kemp, njegova žena in njegovi trije otroci, le hčerka Beatrice je bila rešena.

Davek na pozabljivost v Franciji.

Pariz, 6. nov. — Davek na pozabljivost je najnovejša iznajdljivost francoskih oblasti. Gentleman, ki pozabi v takšni svojo delnice ali dama, ki pozabi ročno torbico z vsem, kar je notri, bo moral odalej plačati davek, kadar pride iskat izgubljene stvari na policijsko postajo. Od denarja in vrednostnih papirjev bo treba plačati štiri odstotke vrednosti, ravno tako od draguljev. Od drugih predmetov je najmanj en frank davek.

TIHOTAPEČ IZDAL TIHOTAPCA.

Izpraznili so 893 sodov in jih napolnili z vodo.

St. Louis, Mo. — George Remus, tihotapec z opojnimi pijanci, o katerem gre glas, da si je pridobil milijone s tihotapstvom opojnih pijac, je pred večporoto izpovedal, kako so izpraznili 893 sodov žganja v Jack Danielovem skladišču, ki je bilo pod zveznim nadzorstvom. Tihotapci so za to žganje plačali \$200,000, ki je vrglo \$1,500,000 dobička.

Remus je izdal svoje tovariše, ker so ga pri delitvi tihotapkega plena opoharili. Aretiranih bo devet in trideset oseb.

Zganje so izvalili iz skladišča v leseno barako, ki se je nahajala samo 150 čevljev proč od skladišča. Tu so žganje prelili v steklenice, sode so pa napolnili zopet z vodo in jih zvalili nazaj v skladišče. Minilo je nekaj tednov, preden je bila odkrita ta tatvina.

PIŠKA JE ZANJ VEČ KO ŽIVLJENJE.

Chicago, Ill. — Zamorec Campbell McCarthy je imel biti obesen v petek jutraj. Bil je v mrtvaški celici, v katerega pripeljejo vsakega obsojenca nekaj dni pred eksekucijo.

Ko je ječar George Weideling naznanil zamorcu v četrtek zvečer, da je sodnik Thomas J. Lynch odložil eksekucijo do dne 11. decembra, da bo lahko njegov odvetnik vložil priziv, je zamorec hladnokrvno odgovoril: "Kapitan, pustite me v tej celici, da mi prinesejo piško za obed, ki jo pošlje restavrater vsakemu, ki ima biti obesen." Ječar je njegovi želji ustregel. Ko se je zamorec, najedel piške, so ga prepeljali zopet v njegovo staro celico.

TRINAJST KAZNJENCEV POBEGNILO.

Miami, Fla. — Kaznjenci v okrajni ječi so se dolgočasili. Zazleli so si protosti in te želje tudi uresničili. Izrezali so luknjo v strehi, nakar so se poslovlili od ječe, ne da bi pri slovesu segli v roke jetniškim paznikom.

Ječarji in pazniki so zaradi tega čina zbegani in vprašujejo, kako je bilo to mogoče. Drugi se jeze nad nevhvaležnostjo kaznjencev, ki odklanjajo hrano in stanovanje zastoj.

Oblastveni organi so priredili lov na ubežne kaznjence, toda uspeha je bilo dozdaj malo.

Leto 1926 brez poletja?

Več listov je zadnje čase prineslo razprave in za leto naprej napovedi o vremenu. Nič bi ne imeli proti temu, če bi bile napovedi ugodne, ampak vremenska napoved za prihodnje leto je tako gorostasna, da se kar ne moremo z njo strinjati in je boljše, da ji ne verujemo, pa naj bo še od tako garantirane avtoritete. Vsekakor poglejmo, kaj pravi Herbert J. Browne, znana osebnost v napovedovanju vremena.

Meteorološki pojavi tega leta so po Brownovem mnenju natančno taki kakor so bili pred letom 1816 — letom brez poletja. Tega leta so ameriški pradedje morali praznovati četrti julij, kar je bilo ravno štiridesetletnica neodvisnosti, v vremenu, ko je zmrzovala voda. Dva tedna pred tistim je zagrmel snežni vihar iz Kanade in pokril s snegom vso vzhodno deželo doli do Marylanda. Takrat seveda ni bilo nikakih pridelkov.

Ravnokotno vreme napoveduje Browne za prihodnji dve leti, kateremu pa odgovarja Charles F. Marvin, ki je načelnik zveznega vremenskega biroja, da je vsako napovedanje vremena za več kakor nekaj dni naprej čisto navadno uganjanje.

Pomočnik dominionskega vremenskega observatorija v Ottawu, Kanada, pa je podprl Brownu, dočim profesor Clayton od Smitsoniankega astro-fizičnega observatorija zopet prihaja za pomoč optimizmom za prihodnje leto, češ, da uganjanje na tako dolgo dobo je brez podlage. Brownova teorija je, da so vremenske razmere večinoma odvisne od oceanske temperature, oceanska temperatura da

se pa uravnava po toploti s solnca. On torej po studijah solčnih žarkov napoveduje, kakšno bo vreme v kateremkoli delu zemlje že leta naprej.

Tako pravi: Zavarujmo se pred leti 1926 in 1927. Razmere leta 1927 bodo posebno slabe. Poletja ne bo, ponovilo se bo brezpoletno leto 1918, ko ni bilo nikakih pridelkov in je groza objemala deželo.

Oceani so veliki rezervari solne toplote. Ne reagirajo pa takoj, vzame jih od snega do pet let, predno vplivajo na celinsko toploto s toploto, ki so jo prejeli od solnca.

Leta 1922 je toplota solnca padla pod normalo. Septembra istega leta je vročina padla najnižje že od leta 1905 za isto dobo. Sedaj pričenjamo šele čutili posledice padca solne vročine in v prihodnjih dveh letih pa jih bomo čutili še bolj.

Sprememba je pričela že zadnje leto. Obsejni toki mraznih vetrov z Arktikov so se pomnožili. Prišli so pritiskati toplotne valove severne poloble zemlje dalje, zajeli so jih in jih nagnali nazaj proti severu.

Posledice se kažejo že v preostali dobi tega leta. Zgodnja jesen z dežjem nad normalo po velikem delu vseh Zdrženih držav posebno ob Atlantiku in Velikih jezerih. Po jugovzhodnih državah so v veliki meri poplave to jesen pregnale običajno sušo.

Pa ne samo, da oceani ne bodo mogli suhe zemlje zalagati s zadostno količino toplote, še druga nadloga bo prišla drugo leto po napovedih Browne. Pripetila se bo velika vulkanična eksplozija kakor tista v Tomboru v Dnaki Indiji leta 1915, katara bo vse gornje ozračje napolnila z megami vulkaničnega prahu in še za dalj časa onemogočila, da bi solnce lahko pošiljalo blagodejno toploto.

Ljudje, ki ne marajo že naprej tožiti, dokler tako slabe razmere res ne pridejo, pa zavračajo Browne s anostavnim odgovorom, da mu bodo še drugo leto povedali, za koliko se je zmotil.

Kakšno je življenje na Marsu?

Vprašanje, da li je življenje na sosednem planetu Marsu, je že staro. Mnogi znameniti astronomi so odločno trdili, da življenje na Marsu je mogoče in je, dočim so drugi, ravno tako znameniti astronomi zaključili, da življenja ni.

Opazovanje Marsa v lanskem avgustu, ko se je planet približal zemlji za 35 milijonov milj, je to vprašanje zopet spravilo na površje. Izjave nekaterih odličnih avtoritet pa se močno nagibljejo k onim, ki so že prej trdili, da je življenje na Marsu. Vprašanje življenja na Marsu je rešeno, pravijo; edino vprašanje še je, kakšno je to življenje.

Opazovalci seveda niso opazili nikakršnega direktnega znaka življenja, ugotovili pa so pogoje, na temelju katerih je življenje mogoče. Iz tega upravičeno sklepajo, da življenje mora biti v kakršnikoli formi. Nesmiselno je trditi, da je naš svet edini v vesoljstvu, ki ima monopol na življenje.

Glavni pogoji življenja, kakršnega poznamo na zemlji, so: zrak, voda in temperatura nad lediščem. Ti trije pogoji se nahajajo tudi na Marsu. To je danes absolutno dognano.

W. H. Wright je pri svojem opazovanju z zvezdarne Lick na Mt. Hamiltonu, Calif., vzor več izredno važnih fotografij planeta Marsa v svetlobi raznih barv. Te fotografije kažejo nesporno, da ima Mars 120 milj debelo plast ozračja, vodo, hlape in temperaturo nad stopinjo, na kateri zmrzne voda. Marsova atmosfera je sicer redka, toda zadostuje za življenje v živalski in rastlinski obliki.

K dognanju temperature na Marsu je veliko pripomogel tudi dr. W. W. Coblens, ki je opazoval planet istočasno z zvezdarne Lowell v Flagstaffu, Ariz. On je s pomočjo dragocenega malec aparata, ki se naziva "vacuum thermocouple", ugotovil izpremembe temperature na Marsu. Dr. Coblens poroča na temelju svojih dognanj, da se temperatura na Marsovem ekvatorju dvigne opoldne na 60 do 65 stopinj

Fahrenheita. Toplota na Marsovem ekvatorju opoldne je torej slična oni v New Yorku jasnega pomladanskega dne. Vse drugace pa je na Marsovem ekvatorju jutraj in zvečer, ob solnčnem vzhodu in zalozu. Dr. Coblens je dognal, da jutraj, ko izide solnce, je 50 stopinj Fahrenheita pod ničlo. Čim se pokaže solnce, začne temperatura naglo rasti. V šestih urah naraste v svetlih ekvatorskih krajih na 40 stopinj nad ničlo, na bolj temnih točkah pa na 60 do 65. Dr. Coblens sklepa, da svetle točke so pečene puščave, od katerih se solnčna svetloba bolj odbija, dočim so temne točke v vegetaciji (rastlinami) obraščene pokrajine. Zvečer, ko solnce zahaja, pa temperatura zopet pade na 32 stopinj, kjer se zmrzuje.

To dokazuje, da so na Marsu noči strašno mrzle, dnevi pa primerno zelo topli. Dvastrono menjavanje temperature dnevno se tolmači, da se vrši radi redke atmosfere. Solnčni žarki hitro prodirajo tenko sračno plast in takoj ograjejo površje, medtem ko po noči toplota naglo uide v zunanjni prostor in odtod prava silbiska zima vsako noč.

Kakšno je torej življenje, ki lahko prestaja ekstreme v vročini in mrazu vsakih 24 ur? Na vsak način mora biti tako narava, da lahko preživi nočen mraz v stanju otopenosti ali zmrznjenosti. Saj imamo živali in rastline na zemlji, ki prepe vse zimo in olivne šole na spomlad. Na zemlji so nebrojne vrste življenja, ki se prilagode svojim razmeram. Pogoji življenja dajejo oblike življenju. Ravno ta prirodni zakon velja tudi na Marsu.

Astronomi niso med zadnjim opazovanjem opazili najmanjšega znamenja kakšnega morja ali jezera na Marsu, našli pa so oblake. To je dokaz, da je voda nekje. Brez vode, oziroma vodnih hlapov ni oblikov. Če prej so opazili na obeh tečajih velike kape ledu in to odkritje so zdaj ponovno potrdili. Voda, kar je je, pride najbrž od taljane ledu. Zanimivo — in naravno — je odkritje, da se oblaki pojavljajo le nad temnimi pegami, ne nad svetlimi, ki se smatrajo za velike pečene pustinje. Tam, kjer so temne, deloma modrikaste pogo, je najbrž vegetacija in tam se zbira voda ter mogoče dežuje podnevi. In tam je nedvomno v kakršnikoli obliki tudi življenje.

ZDRAVSTVO

Sladkorna bolezen.

(Iz poročila zdravstvenega komisarja Bundesensa.)

Sladkorna bolezen je ena bolezn, katere so se podvojile med leti 1900 do 1910. Od tistega časa je sladkorna bolezen naraščala bolj smerno do leta 1920, a od tega leta pa so se slučajni bolezni zopet krčili pri ljudeh v starosti pod 50 leti.

Po statističnem poročilu je skozi vsa ta leta umrlo za sladkorno boleznijo največ ljudi v starosti od 60. do 70. leta, a v lanskem letu, ko so prišli tej hudi bolezni še kolikor toliko v okom, je bila največja umrljivost za to boleznijo šele v 80. letu. Smrtnih slučajev v tej starosti za sladkorno boleznijo je bilo toliko, da bi jih prišlo 272 na vsakeh 100,000.

Številke kažejo, kako je bolezen naraščala po desetletjih. Leta 1900 je prišlo na vsakeh 100,000 6.4 smrtnih slučajev zaradi sladkorne bolezni. Leta 1909 (številki za leto 1910 ni na razpolago) jih je umrlo v enakem razmerju 13.9, leta 1920 je bilo 18.8 slučajev na vsakeh 100,000 in leta 1924 pa 18.9.

Sladkorna bolezen je zlasti napadala za srednje stare ljudi. Povečini jo povzročajo sledeči štirje vzroki:

1. praščedenje,
 2. debelost,
 3. neredno odstranjevanje blata,
 4. preveč sedenja in premalo gibanja.
- Vsak izmed teh vzrokov je lahko preprečljiv. Pravzaprav ni nikakega vzroka, da bi ta bolezen morala obstajati.
- Sladkorna bolezen povzroči ljudje sami na sebi. Najti jo je samo tri civilizirani ljudje. Brezposelnost in tožena sedenja, brezbržnost v zdravstvenih navadah in neuravnanje povil-

Slovenska Narodna
Ustanovljena 9. aprila 1904

Podporna Jadrana
Izhajajo 17. Junija 1907
v deluvi Illinois

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Preradnik Vincent Cinkar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. Y. Box 102, Johnston, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolnišnice Edna Blaž Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jule Zavorcnik, upravitelj glasila Filip Godina.

PORODNI ODSEK:

Martin Schanikar, predsednik, Box 176, Harberton, Ohio; Frances A. Tauscher, 2657 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Krimmich, 18111 Ridgeway Ave., West Park, Ohio; Mary Udoich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terrell, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blaž Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrosch, Box 286, Moon Run, Pa.

Joseph Zarbo, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.

SEVERNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Green, Kans., za južnjak, Frank Klen, Box 299, Chisholm, Minn., za sev. zap. John Gohls, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 2653 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.; Richard J. Scharnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Kajo, 2623 W. 26th St., Chicago, Ill.

Zdrnišveni odbor:

Predsednik: Frank Alek, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; John Oves, 2625 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olin, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VREDNOVNI EDRAVNIK: Dr. F. J. Kora, 4233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POROČIL: Korespondenca s glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, so vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na poslo gl. predsednika se naslovijo: Glavni urednik S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE RAZDVE BOLNIŠKE PODPORN SE NASLOVE: Bolniški tajnik S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

SEVERNO POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobse se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE RAZDVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se posiljuje na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse priporočila glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora. Njegov naslov je enak.

Vsi prisilni na gl. poradni odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Schanikar, Box 176, Harberton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, namazani, ogledni, naročila in spili vse kar je v zvezi s glavnim jednoto, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

ne hrane prispevajo k razvoju sladkorne bolezni.

To se sliši kakor okroganje. Je pač potrebno ukazovati ljudem, da preprečijo toliko smrtnih slučajev, kjer je mogoče ter omogočiti kolikor se da dolgo življenje.

Če se je v zadnjih sto letih življenjska dolgot podvojila ni vroka, zakaj bi te podvojitve še enkrat ne podvojili. To je mogoče storiti.

Ameriška zgodovina v novembru

III.

15. novembra 1763. — Mason and Dixon Line. — Ta mejna črta med severom in jugom igra veliko vlogo v zgodovini Zdrženih držav. Imenuje se tako po Charlesu Masonu in Jeremiahu Dixonu, ki sta premerila mejo med Pennsylvanijo in Marylandom. Prišla sta na lice mesta dne 15. novembra 1763. Med dediči William Penna in Lorda Baltimora se je od davno vodil spor glede mejne črte, ki naj deli kolonijo Pennsylvanija od kolonije Maryland. Sporne stranke so se končno dogovorile, naj Mason in Dixon pregledata in označita mejno črto za daljavo 260 milj. Ta mejna črta ne je do civilne vojne splošno amatrata kot meja, ki je izvirno trinajstotico zveznih držav delila v sever — kjer ni bilo suženjstva — in v jug, kjer je bilo suženjstvo dovoljeno. Ko so začeli spori glede pripadnosti novih zveznih držav okraj Allegheny pogorja, so voditelji juga zahtevali, da se "Mason and Dixon line" raztegne tudi proti zapadu kot severna meja suženjskega ozemlja. Severni voditelji so se temu protivili in končno je bil zemljepisni vzporednik (parallel) 36 stopinj 30 minut določen kot delilna črta med severom in južnim suženjskim ozemljem. Ta črta je bila južna meja držav Kansas, Colorado in Utah.

15. novembra 1777. — Teza dne je kontinentalni kongres sprejel prvo zvezno ustavo, takozvane Articles of Confederation. Ustanovljena je bila precej rahla oblika državne zveze, ki je ostala v veljavi, dokler ni bila konstitucija sprejeta l. 1789.

15. novembra 1806. — Odkritje gore Pike's Peak. — Zebulon Montgomery Peak, poročnik in kasnejši general v vojski Zdrženih držav, je imel nalogo, da vodi skupino raziskovalcev skozi gorovje pred kratkim nakupljeno Louisiana teritorija. Tekom te ekspedicije je Pike odkril goro, ki se od tedaj po njem imenuje Pike's Peak (lag. Paika-pik — Peak pomenja vrh). Nahaja se v državi Colorado in je 14,108 čevljev (4,628 metrov) visoka nad morsko gladino. Smrečje pokriva obronke gore do višine približno 12,000 čevljev. Dve globeli se raztegata skoraj od vrha do vznožja. Vrh je malone ravna površina približno 80 akrov. Z vrha se uživa razgled neprekinjeno krasote in veličine; za celih sto milj vsenakoli vidi se razsežna pokrajina gor in dolin in vmes bistre reke in jezera.

16. novembra 1864. — Shermanov pohod skozi Georgijo. — Načrt generala Granta, predsednika Lincolnu in generalu W. T. Shermanu je bil, da se odpošlje oddelek unižake vojske skozi državo Georgijo do Savannah, v svrhu da se tako razsepi južna konfederacija in da se vidi veliki vir, iz katerega je konfederirana vojska črpala svoje snobgo. Dne 16. novembra ob 7. uri zjutraj se je velika unižaka vojska 60,000 moč začela pomikati od mesta Atlanta, ki ga je bil Sherman poprej zaval. Vojska je marširala v štirih divizijah po štirih vzporednih poteh. Vsaka divizija je štela 15,000 moč. Marširali so 15 milj vsak dan, se preživljali na račun pokrajine, skozi katero so marširali, in odjemali hrano, kjerkoli so jo dobili, dostikrat tudi z nasiljem. Srečali so le malo oboroženega upora. Vojska je takorekot slekla do nagega zono, 60 milj široko, vzdolž vse države. Na tisoče črncev je zapustilo plantake in se priključilo unižaki vojski. Zelenice, strofarne, tovarne oblačil in vsi stroji za izdelovanje vojnega materiala so bili porušeni. Dasi se je pretilo le malo krvi tekom vsega tega hvarrednega vojaškega pohoda, vendar je bilo nemogoče preprečiti kruta dejanja s strani posameznih vojakov, tako da je na tisoče ljudi v Georgiji trpelo veliko gorje. Vendar po mnenju vsajših avtoritet in državnih v Evropi je bil ta veliki pohod strategično potreben. Dne 21. decembra 1864 je general Sherman s svojim štabom prišel v mesto Savannah, od koder so se konfederiranci poprej umaknili, in pohod do morja je tako bil uspešno dovršen. Ta pohod je dal povod k znani ameriški vojaški koračnici "Marching through Georgia". — F. L. L. S.

ISCE SE šenaka za hitro dala pri vdovec s dve leti in pol starim otrokom; plača po dogovoru. Pišite na naslov: John W. Schenck, 2245 So. St. Louis Ave., Chicago, Ill.

M. Murko:

Slovenski jezik v Jugoslaviji

Mnogo nesporazumov in težav prihaja v Jugoslaviji od nepoznavanja stvari in prilik. To bi se moglo dogoditi tudi v vprašanju slovenskega jezika. Odo- bravam, da Hrvati in Srbi rabi- jo izraz slovenački, ker je naj- boljše, da uvažajo povsod pravil- ne oblike jugoslovenski (ekav- ski seveda jugoslovenaki). Juž- ni Slovenci in Slovjeni sploh na- mesto Slaveni ali celo Slavjani. Treba je torej razlike, kakor go- vorimo in pišemo tudi slovaški, Slovaško, Slovačinja, najsi ima- jo Čehi in Slovaki izraze sloven- sky, Slovenako, Slovenka. Ne- more pa se govoriti o srbohrvat- skem jeziku in slovenskem na- rečju, kar se dogaja tudi v znan- stvenih krogih. Ti pojmi sicer niso vedno enaki. Prve stolice slovenskih jezikov na ruskih u- niverzah so se imenovali "kaf-"

dry slavjanskijh narečij" in nem- ači se je tudi pisalo slavische Mundarten ali Dialekte. Danes to ni več navedeno in tako se v znanosti med slovenske jezike šteje tudi slovenaki, ki je razvil književnost v vseh panogah (ne samo v pesmi in pripovedki) ter je po težkih bojih postal tudi or- gan javnega življenja. Ta slo- venski književni jezik ima seve- da tudi svoja narečja kakor vsak drugi jezik.

Ni dvoma, da je slovenski je- zik najbolj soroden srbohrvat- skemu in da se je iz njega, kakor sploh iz narečij vseh južnih Slo- vanov (torej tudi Bolgarov), mo- gel ustvariti en jezik, ali vemo, zakaj se to žalibog ni zgodilo in ni moglo zgoditi. Mi moremo biti prav zadovoljni, da imajo zares vsi Hrvati in Srbi en knji- ževni jezik, kar je delo stoletij, ne samo zagrebških Ilircov in Vuka Karadžića, kakor se več- krat površno pravi. Tu se pa- valjuje vprašanje: zakaj ne bi mogli Slovenci iti za primerom hrvatskih čerkascev in kajka- vcev? Kajkavsko narečje na Hr-

vatskem je vendar skoro iden- tično s slovenskim jezikom, po- sebno s njegovimi vzhodnimi na- rečji. Zagrebški Ilirci so tako združili prišakovski in razen Stanka Vraza so se našli tudi drugi Slovenci, ki so se pridružili Ilircem, ali to so bili samo po- žikusi, ki niso imeli uspeha in ga tudi niso mogli imeti, ker so Slo- venci, že sami razcepljeni po raz- nih deželah, bili politično in kul- turno popolnoma ločeni od Hr- vatov in Srbov ter v svoji sredi- ni niso imeli nobenih štokavcev, od katerih bi se bili mogli na- učiti novega književnega jezika. To je storil edini St. Vraz, ki se je tudi preselil v Zagreb, ko ni mogel svoje vzhodnoštajerske slovenščine povzdigniti na lite- rarni prestol proti književnemu jeziku, ki so ga ustvarjali Kranj- ci od 16. stoletja. Vendar se tudi sam Vraz, ki je spaval z Vukovimi narodnimi pesmimi pod zglavnikom, nikoli ni naučil popolnoma štokavski ter je tra- gičen primer pesnika, ki se ni mogel popolnoma razviti, ker ni v mlajših ni v starejših letih ni

imel svojega prirojenega knji- ževnega jezika. Krivo je torej, ako se vedkrat trdi, da bi tudi Slovenci pisali edes srbohrvatski jezik, ako bi bil "pobjedilo" (zmagal) St. Vraz, a ne Prešeren. Prešeren ni nikogar premagal, ostal je sa- me v svoji sredini, pel je večino svojih divnih pesmi in povzdignil slovensko umetno poezijo v slamanu "Kranjska Čbelica" (1830—1833) takoj na evropsko višino pred Gajevimi "Novina- mi" in "Danico". Vraz se je mo- gel od Prešerna samo učiti in se je tudi res mnogo naučil. Na drugi strani pa je imel tudi ilir- skem velik vpliv na razvitek slovenskega književnega jezika in književnosti, tako da je "zma- gal" tudi Vraz, kolikor je bilo to takrat mogoče.

Dobro. Historične in poli- tične razmere, posebno po dualiz- mu, so Slovence ovirale, da se niti književno niso mogli zdru- žiti s Hrvati in Srbi, ali zakaj to ne bi šlo v svobodni Jugoslaviji? Žal, da zopet ne, ker so razme- re v nekem oziru danes še slab- še. Prej so skoro vsi Slovenci živeli vsaj v eni državi, ali danes je velik in najboljši del po- litično, lepo število pa pod Avstrijo, ker ljudstvo na Koroskem še ni bilo dosti pravečeno ter se je med njim našel najbolj s tem agi- tiral, naj ne gre v Srbijo in naj se ne porabi. Z ozirom na Slo- vence zunaj naše države ne mo- re torej biti ni govora, da bi se opustili ali opuščali slovenski knji- ževni jezik, ker bi se s tem sla- bili zamejni Slovenci in bi se da- jalo našim neprijateljem v roke najmočnejše orožje proti naši državi. To so takoj občutili ita- lijanski Slovenci in njihov vo- dja, dr. Josip Wilfan, je v "Slo- venskem Pravitniku" leta 1921. (št. 1—4, str. 39—40) napisal članek "Jezikovno pravo v usta- vi", kjer zahteva za slovenski teritorij popolno ravnopravnost slovenskega jezika ter naglaš- ja, da v ustavi ni zajamčena, ker bo "tako zvani srbohrvatski je- zik. Moram priznati, da so tudi meni prihajale take misli, poseb- no ko sem videl, kako se naša načelna vprašanja rešujejo s stališča politične taktike in taj- ne diplomacije. Vendar sem o- stal miren, ker popolnoma enako govori tudi ustava češkoslova- ške republike o uradnem (ofici- jalnem) "češkoslovenskem" je- ziku, a temu odgovarja tudi pra- ksa.

Sploh je način, kako so Čehi in Slovaki rešili svoje jezično vprašanje, velike važnosti in more služiti za primer tudi dru- gim Slovanom kakor Rusom in Ukrajincem ter Poljakom in U- krajincem. Pri tem je treba ve- deti, da so Slovaki pisali stoletja češki in da govorijo narečja, ki so mnogo bližja češkemu jeziku ne- go slovenski jezik srbohrvat- skemu. Za najboljši dokaz nava- jam, da Miklošič, ki ima v svojih kramatičnih in drugih spisih "srbski in hrvatski jezik" ter po- sebni "maloruski jezik", govori vedno samo o "češkem jeziku". Šele na koncu 18. stoletja so za- čeli katoliški Slovaki uvažati svoje narečje v književnost, pro- testanti pa šele v štiridesetih le- tih preteklega stoletja (v cerkvi pa se deloma še danes moli in po- ja češki). Zakaj, to je jako za- motano in poučno vprašanje, ali

največ so vplivali politični vzro- ki. Najboljši dokaz so Slovaki na jugovzhodni Moravi, ki so kulturno ostali Čehi. Danes je položaj tak, da tudi oni Slovaki bivše Ogrske, ki so bile popolno- ma na stališču državnega in na- rodnega edinstva, zahtevajo za Slovaško "Slovensko" kulturno avtonomijo, češki uradniki, pro- fesorji in učitelji se morajo u- čiti slovaške oblike (to je glav- no) in izraze; uradovati in pou- čevati slovaški, če tudi ni bilo nikakršnih šolskih knjig ter je prvaško ministrstvo šolstva in narodne prosvete moralo začeti izdajanje šolskih knjig s abeced- nikom. Nekaj časa je bil mini- ster narodne obrane dr. Marko- vič, ki je svoj prvi program na celo armado izdal — slovaški. Sedaj se pripravlja zakon, po katerem bo avstentični tekst za- konov češki ali slovaški, kakor je bil predložen v državnem zboru. Ni treba, da je vse v Jugo- slaviji enako, ali na vsak način kaže od Masaryka in njegovih sodelavcev se učiti tudi tega, ka- ko se v pravem demokratskem duhu rešujejo jezična in plemen- ska vprašanja. Naj ne bo pri- nas lažnih masarykovcev tudi na tem polju! Tudi to ne bi smelo biti, da neki hrvatski časniki iz strankarskih ozirov krivo pišejo o slovaških razmerah ter črpa- jo svoje modrost še danes iz "Pester Lloyd".

Ni privikrat, da naglašam, ka- ko bi bilo treba proučiti tudi raz- mere med Švedi, Norvežani, Danci in Islandci, ki uvažajo vedno bolj svoja narečja v knji- ževnost, ali štajajo tudi knjige svojih najbližnjih sorodnikov. Tudi v tem oziru so obveljale be- sede Prešernove, ne pa Vrazove.

Treba je tudi vprašati, kaj Slovenci sami mislijo o bodočo- sti svojega jezika. L. 1913. je priredil dr. Bogumil Vošnjak, se- danji poslanik naše kraljevine v Pragi, v "Vedi" anketo "o jugo- slovenskem vprašanju," pri tede- njih razmerah glavno o razmer- ju med Slovenci in Hrvati. Ne- more se reči, da soje vsi odgo- vori 32 učencev, pisateljev, u- metnikov in javnih delavcev na poseben višini; našli so se n. pr. še Hrvati in Slovenci, ki so mi- silili, da ovira približanje—Vu- kov fonetični pravopis. Za po- polnoma nepotreben je proglasil "slovenski jezik (dijalekt)" Fran- jo Supilo ter je našel "u zad- njem upravo ostantativnom isti- canju slovenskega dijalekta sa- mo pogibelj za potpuno narodno jedinstvo Hrvata, Srba i Slove- naca." Vseučilišni profesorji Josip Šilović, Ladislav Polić in docent Bogumil Vošnjak, ama- trajoči Slovence, Hrvate in Srbe "za jednu etničku i jezičnu sku- pinu," so prišli do sklepa (Veda III. 312): "Slovenski jezik, koji se lijepo razvio tijekom druge polovice prošloga vijeka i stvorio svoju literaturu, mora uz južno- slavensko kulturno jedinstvo o- stati sačuvan u strukturama, u ko- jima je njegova eksistencija po- sve opravdana. Lijepa će se književnost i u napredak služiti slovenskim jezikom. Slovenski će jezik ostati i jezik javnog ži- vota, službeni jezik u kraljevi- nama i zemljama, zastupanim na carevinskom vijeću. Saobraćaj sa narodom ne može se vršiti ina- če nego slovenskim jezikom. Li- jepa književnost, novine i pučka

literatura štampat će se i nada- lje u slovenskom jeziku." Na to so potrebne "funkcije narodnog saavna, jedinstvo na polju znano- sti i jedinstvo trgovačkopromet- nog jezika." Temu gibanju naj- pomagajo: "Zajednički znan- stveni jezik, zajednički stručni časopisi i zajednički rad Akade- mije" (t. j. zagrebačke). Ali tu- di od tega je B. Vošnjak v svojih "Studijah k problemu jugoslo- vanske narodne misli" (Veda IV. I. 1914) nekoliko popustil, kajti zagovarja joč centralizacijo v znanosti, vendar piše (str. 218): "Da se bo vporabljala v našem jednotnem znanstvenem slov- stvu še slovenščina, je gotova stvar. Glavna dolžnost je za slo- venskega znanstvenika, da sma- tra vse dežele, kjer bivajo Južni Slovani, za svoje znanstveno pod- ročje, da natančno zasleduje vse pojave in je informiran o vseh amereh. Ta jedinstvenost je mogoča, ne da bi se pisalo samo v hrvatskem in srbskem jeziku."

Prof. Fr. Ilešič, ki se je mogel pred vojno smatrati za največje- ga zagovornika pretopljanja Slo- vences v Srbohrvate, vendar pravi (Veda III. 166): "Ni že-leti, da Slovenci sedaj hipoma in za vse kulturno javno življenje opuste svoj jezik." Treba je š- riti znanje srbohrvatskega je- sika ter pisati "čisto znanstvene stvari" srbohrvatski.

(Dalje prihodnjič).

Trgovci s kokainom v Trstu. Tržaška policija je odkrila te dni zopet novo trgovko s kokainom. Bila je to neka ženska iz ulice Gior. Boccaccio, ki je bila že po- novno kaznovana radi trgovanja z imenovanim strupom. Proda- jala pa je poleg kokaina tudi morfir, opij in druga podobna mamilna sredstva. Radi zvez s trgovko so prišli razen nje po- ključ še štirje 29-letni upar An- ton Petrič, 28-letni mehanik I- van Sbona ter 29-letni šofer Jo- sip Simic. Pri Petriču so našli policijski organi 4000 lir, katere je izkupil za 1 kg prodanega ko- kaina.

LEPA PRIJUKA ZA SLOVEN- CA ALI HRVATA.

Na prodaj je posestvo v sredi- ni slovensko-hrvatske naselbine v Milwaukee, Wis., sestojajoče iz gostilne, brivnice, krojačnice, 2 dvoran za seje itd. ene velike plesne dvorane z odrom ter po- polno opravo modernih kulis in rasvetiljave, telovadnice in sta- novanja. Proda se poceni radi- bolemi v družini. Dohodki nad \$5,000.00 na leto brez gostilne.

NATL SERVICE BUREAU
458 National Ave., Milwaukee,
Wisconsin.

(Adv.)

DA SKUHAŠ DOBRO PI- VO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, kmeti, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusiti in se prepričati, da je doma pri na- kuhani vedno le najboljši in najče- stjeji.

Grocerijam, sladničarjem in v pro- daljnah železnine damo primeren po- pust pri večjih naročilih. Pišite po informacijah na:

FRANK OGLAR,

6461 Superior Avenue, Cleveland, O.

D O T A

Spinal Jul Kozak.

(Dalje.)

13.

Popek se je odpiral. V toplih dneh je rdel, rastel in komaj se je Marta zavedala, je odprl svoj kelih in se prilizano nasmelal soncu. Tako je Dušanček pogledal v svet in mati je kopr- nela vanj kakor zemlja v drevo. Zibajoča ga v naročju, mu je brodira med avilenimi, kostanje- vim lasmi in spreletavala jo je nadzemljaska slast. In če se ji je Dušanček, nemiren in kipeč, lahal s svojimi lili, skušajoč jo z napol za- strtimi pogledi, je poljubljala njegovo dehte- še obličje s koprnenjem, s katerim se je prvič v življenju nagnila do ljubljene obraza.

Nič več ni hotela videti, da peša in ji lica upadajo, grudi venejo, se povešajo ramena. Ko- rak, ves zamotan v dnevne skrbi, je izgubil praznot strune.

V dolgih dnevih in nočeh, ko je posedala sama, pričakujoča njega, se je igrala po otročje, pozablajoč na vse. Njen svet se je krčlil od dne do dne. In iz tega majhnega sveta je rastle žar- ka ljubezen, sledela tudi njemu po vseh njego- vih potih, iskreno zaupajoč, da se ji vrne s ti- sto pobožnostjo, kakor jo je nekoč obvaroval greha.

Včasih pa je zasijalo nebo tako živo mo- dro, ozračje tako daljno, da so ji misli uhajale za dnevno obzorje. Vse sanje mladosti so se vračale. V žarkih barvah je lesketala mavrica njenega življenja. Ponošeno platno, iz katerega so njene roke šivale arajake za Dušančaka, ni bilo tisto, ki je ležalo v domači skrini. Čevlji- ki njegovi so bili iz tako trdega usnja, da so se ji smilile njegove nožice.

Roke so otrpnile in oči se zagledale v raz- košna morja nebesne lepote. Ko je ugašalo pe- tje ljubečih se ptic v vrtovih, je sklonila svoj tilnik in s večnimi rosmi je zdrčela tudi po njenem licu bisernega jasmola.

Ozrla se je v globino svojega bitja. Cutila je, da ji utriplje v oslabilih prah živu srce, ki htevačih tako nedolžno vso njeno bit, kot hrepeni po vročih poljubih, tesnih objemih, za- Dušanček. Slutila je, da bi oživelo telo, če bi jo sleherno uro in minuto iskal ljubeč pogled.

"In ko ga vsega omreži moja ljubezen, pri- de ves vroč in se nagne do mojih oči, kot tisti dan v gozdu pod zelenimi bori," je sanjala in verovala.

Bil je tak dan koprnenja, ko je vstopila Ana.

"Marta, kaj se je zgodilo? Glej, solzico! Le ne prikrivaj."

Topla beseda jo je raznežila in planila ji je v naročje.

"Povej, Martinček, kaj je s teboj? Od dne do dne ti vidim bolj klaverno in pobito. Ho- češ denarja?"

Otrla si je Marta solze in se prisiljeno na- smehnila: "Imam, Ana. Beži, ženske sitnosti me napadajo."

Sestra je sedla k nji in jo objela krog vratu. Mali je debelo pogledal in skremžil obrazek.

"Ti, škornjček mali, že zdaj je ljubosu- men," se je smejala Ana in ga ščegetala pod bradico.

"Veš, po kaj sem prišla? Na ples pojdeš. Kje imaš Damjana, da ga vzameva seboj? Bo- va videli, ali se postaviva z njim."

"Kam bi šla? Nimam obleke, Ana."

"Ti jaz posodim. Le zasukaj se!"

"Kje pa pustim otroka?"

"Bom poslala eno k tebi. Saj res, obleko ti prinese in ostane. Doma je ne rabin nocoj. — Kebrček slati, nocoj te bo Lenčka stražila, boš hud?"

Dušan jo je pogledal in zaplakal.

"Glej ga, mucka, saj ve, kaj govoriva."

"Kaj ne bi! Saj že čeblija po svoje."

Po dveh letih je šla Marta sredi pogleda sveta. Njene lezne oči so jo razodevale. V pre- ohlapni obleki ji je rdelo obličje, toda korak jo je nosil v razigranem ponosu.

Kristof je prisedel. Nalati ga je povabila k sebi, čeprav je čutila, kako je preostil vanj njena leta od tistih dob: "Gospa Marta in vi!"

Gladko je splaval njen odgovor: "Dobro, gospod Kristof." Poredno mu je zažugala: "Se neoznejen?"

"Seveda."

"Saj sem vedela," ji je ušlo.

"Kako mislite?"

"Kar tako. Že od nekdaj sem ugibala, da se ne poročite."

"Lahko bi se motili, Marta."

"Vem," se je prestrašila svojega šepetajo- čega glasu. Med pogovorom, s katerim ata se žogala, se je razodelo tudi njemu, da utripa je- zica pod zavešeni trepalnicami, ker jo je vso pregledal s svojim tajnim ključem, ki ga mu je sama nekoč darovala, da mu ne ostane pri- krita najmanjša izprememba v žalosti in rado- sti. Drazil pa jo je mir njegov, ki je hranil še vedno blag spomin na usehlo rožo in se trudil, da je ne užali niti s pogledom. Tako je vzkipe- lo v njej, da bi omahnula od bolečine. Zato je vstala, se poslovila. In trudno je bilo srce, ko je našla moža pri bufetu, in oklenivši se ga, je prosila domov.

Pod jasnim nebom se je oddahnila, prič- kujoča od njega tople besede, da ji s pritiskom roke prežene poslednjo senco, saj mu je dala vendar svoje živo srce.

On pa je ježno upiral oči predse in je iz- bleknil kakor v zaameh: "Si videla Ano? Vsanu se noši po dvorani in mreže razpreda za seboj s svojim eukrenim telesom."

Njene zevajoče rane ni videl, njo pa je žga- lo v grlu. Poslavljajoč se, jo je poljubil na oči in zdelo se mu je, da se mu ustnice vlačne od solza.

"Da spremim Ano!" je hitel. Zapestja je vroče vnela koprnenje, da vidi razposajeno Ano, dražečo oči s svojimi mehkiimi pregibi vo- njajočega telesa pod avilenim zastorom. Njene jamice v licih, so tako tople, smehljajoče va- bile, kot mehke globeli pod njenim peresnim te- lesom na belih blazinah njene postelje. V kolo- barju razdijane strasti so mu zaplesale vse misli in vaspovod je bleščala pred njim oblina noč, prelivačjoča se v opojno utrujene boke, plapolajoča v sladkosti grudi; nad vsem paradi- žom pa so se smehljale slasti polne jamice. Ka- dar je v tem vrtincu strasti nagnila svojo gla- vo, da ga poredno podraži od blizu, je zrl v zlato morje, prelivačjoča se po marnornatem tilniku in ramenih.

Ves trepetajoč je drvel, da jo doseže to noč, jo nasilno potegne s seboj v svoje blazno mor- je strasti. Ni se niti v sanjski minuti spomnil Marte in otroka; telo je je sovražilo, ponoreti je hotelo od koprnenja za sladko, njegovo Ano.

Doma pa se je prelomilo stebelce Martino in padla je k sinu.

Pozdravile so jo zalite ročice in prikrto iz- pravevale črne jagode: "Mamica?"

"Da, mamica je pri tebi. Samo tvoja." V svoji bolečini se ga je tako strastno oklenila, da je dete zaplakalo.

"Ogrej, sinko, svojo mamico, ki je zaman prosila ognja, da ji ne zmrazne srce. Njena kri je curljala v pepel. Zaman, zaman jo je preli- vala tvoja mamica. Kako strašno jo zebe."

"Le stiani se k mamici." Otrok pa je to- lažil in le Marta je poznala tajnosti njegove be- sede, ki so zdaj družile vse tri: "atek, mamica, tetka."

Pozne ure so trudne oči zazibale v sen.

Damjan ni našel več Ane. Iz jese je pil do jutra ter povpraševal zaman. Edino Kristof je molčal, ker jo je ves večer zasledoval s svo- jimi očmi in videl, kako ji je prigovarjal Zami- da, s katerim se je odpeljala.

In še blede svit jo je odkril akoci okno, se- dečo še opravljeno na postelji, smehljajočo se Zamidi poleg sebe v naslanjaču.

"Povej, Ana, kaj hočeš?" so se nervozno krčili njegovi prsti.

"Smešen si, gospod."

"Ana, da bi vedela, kako te je iskal moj pogled. Ze kot otroka sem te rad videl. Zahaj si vzela Fridolina? Od mene bi vse sprejela, Zate, verjemi mi, sem kupil hišo."

V Ani je vzkipeło in se razlilo v porogljiv smeh.

"Jo, če bi jaz vedela!"

"Resnično, kakor mi je Bog priča. Ti ne poznaš moje današnje sreče po tolikih letih."

"Povej mi, gospod, ali sem lepa?"

(Dalje prihodnjič.)

Kapital in rezerva

\$2,000,000.00

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1906 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO, ILLINOIS

VARNA BANKA ZA VLAGATI VASE PRIHRANKI

BOŽIČNO DARILO V DENARJU

ima samo tedaj svojo pravo vrednost, če je nakazano pred božičem.

Gotovo vam je znano, da je pošta preobložena s prometom v tem času, zaradi tega ne odlašajte s pošiljateljivo.

Glejte na to, da vaši sorodniki v stari domovini gotovo dobijo pošiljatev pred božičem.

Pozornost, katero posvečamo mi takim pošiljattvam v domovino, vam jamči, da bo izplačilo izvršeno v popolnem redu in najkraj- šem času.

Z ozirom na naš veliki promet in direktno zvezo z bankami v do- movini, Vam zamoremo nuditi najugodnejše cene.

Sprejemamo prijave za božični izlet v domovino z parnikom "Berengaria," kateri odpluje iz New Yorka dne 9. decembra. Za- htevajta vsa pojasmila od nas.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1906 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO, ILLINOIS

VARNA BANKA ZA VLAGATI VASE PRIHRANKI